

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

4. märts 2010*

Kohtuasjas C-241/08,

mille ese on EÜ artikli 226 alusel 2. juunil 2008 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: D. Recchia ja J.-B. Laignelot, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Prantsuse Vabariik, esindajad: G. de Bergues ja A.-L. During,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: neljanda koja esimees J.-C. Bonichot teise koja esimehe ülesannetes, kohtunikud C. W. A. Timmermans, K. Schiemann, P. Küris ja L. Bay Larsen (ettekandja),

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikku menetlust,

olles 25. juuni 2009. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hakis Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Prantsuse Vabariik ei ole vastu võtnud kõiki vajalikke õigus- ja haldusnorme nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, lk 7; ELT eriväljaanne 15/02, lk 102; edaspidi „elupaikade direktiiv”) artikli 6 lõigete 2 ja 3 nõuetekohaseks ülevõtmiseks, siis on Prantsuse Vabariik rikkunud sellest direktiivist tulenevaid kohustusi.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

- 2 Elupaikade direktiivi artikli 2 lõige 3 sätestab, et direktiivi kohaselt võetud meetmetes võetakse arvesse majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi ning piirkondlikke ja kohalikke iseärasusi.

- 3 Elupaikade direktiivi artikli 6 lõiked 2–4 sätestavad:

„2. Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et vältida erikaitsealadel looduslike elupaikade ja liikide elupaikade halvenemist ning selliste liikide häirimist, mille kaitseks alad on määratud, kuivõrd selline häirimine võib oluliselt mõjutada käesoleva direktiivi eesmärkide täitmist.

3. Iga kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju eraldi või koos muude kavade või projektidega, tuleb asjakohaselt hinnata seoses tagajärgedega, mida see ala kaitse-eesmärkidele avaldab. Pädevad siseriiklikud asutused annavad kavale või projektile kava või projekti tagajärgede hindamise järelduste alusel ning lõike 4 sätete kohaselt nõusoleku alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju, ja teevad seda vajaduse korral pärast avaliku arvamuse saamist.

4. Kui hoolimata negatiivsest hinnangust kava või projekti tagajärgedele ala suhtes ja alternatiivsete lahenduste puudumisel tuleb kava või projekt üldiste huvide seisukohast eriti mõjuvatel põhjustel, sealhulgas sotsiaalsetel või majanduslikel põhjustel siiski ellu viia, peab liikmesriik võtma kõik vajalikud asendusmeetmed, et tagada Natura 2000 võrgustiku üldise sidususe kaitse. Liikmesriik teatab komisjonile vastu võetud asendusmeetmetest.

[...]"

Siseriiklikud õigusnormid

- 4 Code de l'environnement (Prantsuse keskkonnaseadustik) artikli L. 414-1 lõige V sätestab:

„Natura 2000 alade suhtes kohaldatakse meetmeid, mille eesmärk on pikaajaliselt kaitsta või säilitada nende alade piiritlemise aluseks olnud looduslike elupaikade ja looduslike looma- ja taimeliikide populatsioonide soodsat kaitsestaatust. Lisaks kohaldatakse Natura 2000 alade suhtes asjakohaseid ennetusmeetmeid, et vältida sellist looduslike elupaikade kahjustamist ja häirimist, mis võib oluliselt kõnealuseid liike mõjutada.

Nimetatud meetmed tuleb määratleda koostöös eelkõige asjaomaste kohalike omavalitsuste ja nende ühendustega ning kaitsealal asuvate kinnistute ja paikade omanike, haldajate ja kasutajate esindajatega.

Meetmed arvestavad majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja kaitsevajadustega ning piirkondlike ja kohalike iseärasustega. Need kohandatakse vastavalt neid elupaiku ja liike ähvardavatele konkreetsetele ohtudele. Need ei too endaga kaasa inimtegevuse keelamist, kui see tegevus ei avalda olulist mõju looduslike elupaikade ja liikide soodsa kaitsestaatuse säilitamisele või taastamisele. Kalastamine, vesiviljelus, jaht ja teised jahitegevused, mida teostatakse kehtivate seaduste ja õigusnormidega lubatud tingimustel ning neis kindlaks määratud aladel, ei kujuta endast tegevusi, mis on häirivad või võivad avaldada häirivat mõju.

Meetmed võetakse artikli L. 414-3 kohaste lepingute või hartade raames või kohaldades õigus- ja haldusnorme, mis puudutavad eelkõige rahvusparke, merealade loodusparke, loodusreservaate, biotoope või klassifitseeritud kaitsealasid.”

- 5 Code de l'environnement artikli L. 414-2 lõike I esimene lõik näeb ette, et iga Natura 2000 ala suhtes määratleb *document d'objectifs* (edaspidi „eesmärkide dokument”) kaitsekorralduse, artiklis L. 414-1 sätestatud meetmed, nende rakendusmeetmed ja nendega kaasnevad rahastamissätted.

- 6 Nimetatud seadustiku artikli L. 414-3 lõige I sätestab:

„Eesmärkide dokumendi rakendamiseks võivad kaitsealadel asuvaid kinnistutega seotud asja- ja isiklike õiguste valdajad ning kaitstavate merealade kasutajad ning seal kutsealaselt tegutsevad isikud sõlmida haldusasutusega lepingud, mida nimetatakse Natura 2000 lepinguteks. [...]

Natura 2000 leping hõlmab kohustuste kogumit kooskõlas juhiste ja meetmetega, mis on kehtestatud eesmärkide dokumendis, mis käsitleb Natura 2000 alade loomise aluseks olnud looduslike elupaikade ja liikide säilitamist ja vajaduse korral taastamist. [...]

[...]”

- 7 Nimetatud seadustiku artikli 414-4 lõige I sätestab:

„Selliste tööde, ehitustööde või planeeringute kavasad ja projekte, mis vajavad haldus- asutuse luba või heakskiitu ja mille teostamine võib Natura 2000 alasid oluliselt mõjutada, tuleb hinnata seoses tagajärgedega, mida need ala kaitse-eesmärkidele tekitavad. Selliste nimetatud programmide puhul, mis on ette nähtud õigus- ja haldusnormidega ning mille puhul ei ole vaja tagajärgi hinnata, toimub hindamine käesoleva seadustiku artiklites L. 122-4 ja järgmistes artiklites sätestatud menetluse kohaselt.

Natura 2000 lepingutes ette nähtud tööd, ehitustööd ja planeeringud on eelmises lõigus nimetatud hindamismenetlusest vabastatud.”

- 8 Code de l'environnement artikli R. 414-21 lõike III punkti 1 kohaselt peab taotleja esitama põhjused, miks ei eksisteeri teist rahuldavat lahendust sellise kava või projekti teostamiseks, mis võib avaldada märkimisväärset kahjulikku mõju looduslike elupaikade ja liikide kaitsestaatuse säilimisele.

Kohtueelne menetlus

- 9 Komisjon saatis 18. oktoobril 2005 Prantsuse Vabariigile märgukirja, milles ta teavitas Prantsuse Vabariiki oma kahtlustest Prantsuse õigusnormide kooskõla osas elupaikade direktiivi artikli 6 lõigetega 2 ja 3.
- 10 Kuna Prantsuse ametiasutuste 7. veebruari 2006. aasta vastus ei olnud komisjoni arvates veenev, siis saatis ta 15. detsembril 2006 Prantsuse Vabariigile põhjendatud arvamuse, milles ta palus sellel liikmesriigil võtta arvamuse järgimiseks vajalikud meetmed kahe kuu jooksul arvamuse kättesaamisest. Prantsuse ametiasutused vastasid põhjendatud arvamusele 28. veebruaril 2007.
- 11 Komisjon esitas 2. juunil 2008 kõnealuse hagi.

Hagi

Elupaikade direktiivi artikli 6 lõige 2

Vastuvõetavus

- 12 Tuleb märkida, et kuigi 30. detsembri 2006. aasta loi n° 2006-1772 sur l'eau et les milieux aquatiques (seadus nr 2006-1772 vee ja veekogude kohta) (*Journal Officiel de la République française*, edaspidi „*JORF*”, 31.12.2006, lk 20285) muutis kõnealuseid siseriiklikke õigusnorme, nagu märgib komisjon, ilma et Prantsuse Vabariik oleks sellele vastu vaieldnud, ei too tehtud muudatused käsitletavatesse sätetesse sisulisi

muudatusi ega mõjuta komisjoni poolt märgukirjas ja põhjendatud arvamuses esitatud etteheiteid.

- 13 Seega on code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmanda lõigu kolmanda ja neljanda lause suhtes esitatud etteheited vastuvõetavad.

Esimene väide, mis puudutab „olulise mõju” tingimuse kohaldamist looduslike elupaikade halvenemisele ja liikide häirimisele nende vahel vahet tegemata

— Poolte argumendid

- 14 Komisjon märgib, et code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmanda lõigu kolmas lause, mis sätestab, et inimtegevus on Natura 2000 aladel keelatud üksnes siis, kui see tegevus avaldab olulist mõju looduslike elupaikade ja liikide soodsa kaitsestatuse säilitamisele või taastamisele, kohaldab „olulise mõju” tingimust nii looduslike elupaikade halvenemisele kui ka liikide häirimisele nende vahel vahet tegemata, ning on seega ebatäpne ja vähem range kui elupaikade direktiivi artikli 6 lõige 2. Tegelikult nõuab nimetatud säte, et liikmesriigid võtaksid vajalikud meetmed, et vältida erikaitsealadel esiteks looduslike elupaikade ja liikide elupaikade halvenemist ning teiseks liikide häirimist, kui häirimine võib oluliselt mõjutada kõnealuse direktiivi eesmärkide täitmist. Teisisõnu võib liikide häirimine, mis on kõige sagedamini ajaliselt piiratud, olla teatud määral lubatud, erinevalt elupaikade halvenemisest, mida võib määratleda kui füüsilist halvenemist, mis mõjutab neid elupaiku ja mis on

kategooriliselt keelatud, kuna elupaiga ohustamine toob kaasa tõsisemaid tagajärgi kui liigi häirimine.

- 15 Kuigi komisjon möönab, et code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V esimene lõik kehtestab kooskõlas elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 2 vahetegemise elupaikade halvenemise ja liikide häirimise vältimise vajaduse vahel, on olulise mõju tingimus ette nähtud vaid viimatinimetatu osas, mistõttu komisjon heidab siiski kõnealustele Prantsuse õigusnormidele ette kõnealuse eristamise puudumist code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmandas lõigus esitatud inimtegevust puudutavas eriregulatsioonis, mille puhul ei saa pädevad asutused inimtegevust keelata, kui kõnealusel tegevusel ei ole olulist mõju.
- 16 Prantsuse Vabariik väidab, et code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V esimese lõigu alusel tuleb elupaikade halvenemist igal juhul vältida, mis on kooskõlas elupaikade direktiivi artikli 6 lõikes 2 sätestatud nõuetega. Sellegipoolest ei võimalda kõnealuse seadustiku artikli L. 414-1 lõike V kolmas lõik keelata selgelt ja lihtsalt selliseid inimtegevusi, mis ei mõjuta oluliselt elupaikade kaitset. Sellistele tegevustele võib nimetatud seadustiku artikli L. 414-1 lõike V esimese lõigu alusel kohaldada meetmeid, mis on mõeldud nii elupaikade halvenemise kui ka liikide häirimise vältimiseks.
- 17 Prantsuse Vabariik leiab, et kuna code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmas lõik ühitab elupaikade ja liikide kaitse nõude seda nõuet järgiva inimtegevuse säilitamisega, siis on asjaomane säte kooskõlas elupaikade direktiiviga järgitavate eesmärkidega ja selle direktiivi artikli 2 lõikega 3, mille kohaselt meetmed arvestavad majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajadustega ning piirkondlike ja kohalike iseärasustega. Prantsusmaa väidab seevastu, et komisjoni seisukoht ei ole kooskõlas kõnealuse direktiivi nõuetega.

— Euroopa Kohtu hinnang

- 18 Elupaikade direktiivi artikli 6 lõige 2 kehtestab üldise kohustuse võtta vajalikud kaitsemeetmed, et vältida elupaikade halvenemist ning liikide häirimist, kui häirimine võib oluliselt mõjutada kõnealuse direktiivi eesmärkide täitmist.
- 19 Selles osas tuleb märkida, et code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V esimene lõik sätestab, et Natura 2000 alade suhtes kohaldatakse asjakohaseid ennetusmeetmeid, et vältida sellist looduslike elupaikade kahjustamist ja häirimist, mis võib oluliselt mõjutada nende alade piiritlemise aluseks olnud looduslike looma- ja taimeliikide populatsioone.
- 20 Inimtegevuse osas täpsustab code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmas lõik, et sellised meetmed ei too endaga kaasa inimtegevuse keelamist, kui see tegevus ei avalda olulist mõju looduslike elupaikade ja liikide soodsa kaitsestaatuse säilitamisele või taastamisele.
- 21 Selles osas tuleb sedastada, et code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmandat lõiku tuleb tõlgendada koosmõjus kõnealuse lõike V esimese lõiguga ja sellest lähtudes.

- 22 Komisjoni esitatud väite põhjendatuse tuvastamiseks tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on komisjonil kohustus tõendada, et väidetav rikkumine on aset leidnud. Just komisjon peab Euroopa Kohtule esitama vajalikud tõendid, et Euroopa Kohus saaks kontrollida, kas liikmesriigi kohustusi on rikutud, ilma et komisjon võiks tugineda mis tahes oletusele (vt eelkõige 11. detsembri 2008. aasta otsus C-293/07: komisjon vs. Kreeka, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 23 Seega on komisjon käesoleval juhul sisuliselt piirdunud väitega, et elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 2 vastava ülevõtmise tagamiseks peab code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmas lõik keelama igasuguse halvendamise, isegi kui sellel ei ole olulist mõju. Isoleerides kõnealuse sätte nimetatud viisil ja võtmata piisavalt arvesse selle sätte vahetut õiguslikku raamistikku, on komisjon jätnud eelkõige tõendamata, et kõnealuse seadustiku artikli L. 414-1 lõike V esimese lõike alusel võetud vajalikud meetmed ei võimalda tõhusalt vältida elupaikade halvenemist käsitletava direktiivi artikli 6 lõike 2 tähenduses.
- 24 Nimetatud põhjustel ei ole komisjon suutnud tõendada, et code de l'environnement artikli L. 414-1 lõikega V, kui seda vaadelda tervikuna, ei ole elupaikade direktiivi selle artikli 6 lõikele 2 vastavalt üle võetud, nagu on väidetud hagi esimeses väites.
- 25 Seega tuleb esimene väide tagasi lükata.

Teine väide, mis puudutab üldist kinnitust, et teatud tegevustel puudub häiriv mõju

— Poolte argumendid

- 26 Komisjon väidab, et elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 2 selget, täpset ja terviklikku siseriiklikusse õigusesse ülevõtmist ei taga code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmanda lõigu neljas lause, mis näeb ette, et kalastamine, vesiviljelus, jaht ja teised jahitegevused, mida teostatakse kehtivate seaduste ja õigusnormidega lubatud tingimustel ning neis kindlaks määratud aladel, ei kujuta endast tegevusi, mis on häirivad või võivad avaldada häirivat mõju. Tegelikult ei saa eeskirjadega kooskõlas olemise põhjal – ilma et puuduks kindlus, et need eeskirjad võtavad arvesse konkreetsele kaitsealale sobivaid nõudeid – teha juba *a priori* üldist järeldust, et kõnealused tegevused ei avalda häirivat mõju.
- 27 Komisjon on seisukohal, et eesmärkide dokument, millele Prantsuse Vabariik viitab, ei arvesta eelkõige konkreetsele kaitsealale sobivaid nõudeid, kuna kõnealuse, lepingu alusel koostatud dokumendiga ei saa reguleerida selliseid tegevusi nagu jaht või kalastamine ning sellel dokumendil ei ole mingit siduvat jõudu, kuna see ei sisalda ühtegi sanktsiooni.
- 28 Prantsuse Vabariik rõhutab, et ta on elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 2 nõuetekohaselt siseriiklikusse õigusesse üle võtnud, sest ta on näinud ette põhimõtte, mille kohaselt ei peeta vesiviljeluse ja jahiga seotud tegevusi häirivaks, kui neid harrastakse vastavalt kehtivatele seadustele ja haldusaktidele, ja seega eeldatakse, et nad on kooskõlas Euroopa erikaitsealade ökoloogilise võrgustiku Natura 2000 raames järgitavate kaitse-eesmärkidega.

29 Kuigi Prantsuse valitsus möönab, et eesmärkide dokument ei sisalda otsekohaldatavaid õiguslikke meetmeid, märgib ta, et lisaks olemasolevate üldiste õigusnormide kohaldamisele tuleb vajalikud õiguslikud meetmed, mis sobivad konkreetse kaitsealaga, eelnevalt pädeva ametiasutuse otsusega heaks kiita. Lisaks väidab Prantsuse valitsus, et üldiseid õigusnorme, mis puudutavad kalakasvatamis- ja jahialaseid tegevusi, võib kehtestada keskkonnaalaste tingimuste alusel kindlaks määratud ja piiritletud alade kohta ning need võivad olla jahti- ja püügikvootide kehtestamise aluseks.

— Euroopa Kohtu hinnang

30 Esiteks tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale on elupaikade direktiivi artikli 6 lõigete 2 ja 3 eesmärk tagada keskkonnakaitse samaväärne tase (vt selle kohta 7. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-127/02: Waddenvereniging ja Vogelbeschermingsvereniging, EKL 2004, lk I-7405, punkt 36, ja 13. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-418/04: komisjon vs. Iirimaa, EKL 2007, lk I-10947, punkt 263).

31 Teiseks tuleb märkida, et Euroopa Kohus on juba seoses elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3 otsustanud, et selle sättega on vastuolus võimalus, mis üldiselt välistab kehtivate õigusnormide kohaste teatud tegevuste tõttu kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamise vajaduse. Tegelikult ei taga selline välistamine, et asjaomased tegevused ei kahjusta kaitseala terviklikkust (vt selle kohta 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-98/03: komisjon vs. Saksamaa, EKL 2006, lk I-53, punktid 43 ja 44).

32 Võttes arvesse elupaikade direktiivi artikli 6 lõigetes 2 ja 3 silmas peetud keskkonnakaitse sarnast taset, saab code de l'environnement artikli L. 414-1 lõike V kolmanda lõigu neljandat lauset, mis sätestab üldiselt, et sellised tegevused nagu jaht ja

kalastamine ei ole häirivad, pidada kõnealuse direktiivi artikli 6 lõikega 2 kooskõlas olevaks üksnes siis, kui on tagatud, et need tegevused ei põhjusta mingisugust häirimist, mis võiks oluliselt mõjutada kõnealuse direktiivi eesmärke.

- 33 Prantsuse Vabariik kinnitab selle kohta, et iga kaitseala kohta koostatakse eesmärkide dokument ja selle dokumendi alusel võetakse sihtotstarbelised meetmed, mille puhul arvestatakse asjaomasele kaitsealale sobivaid keskkonnanõudeid. Prantsuse Vabariik lisab veel, et kõnealuste tegevuste harrastamine neile kohaldatavate üldiste õigusnormide alusel võimaldab arvestada keskkonnaalaste tingimuste alusel piiritletud ja märgitud piiridega aladega või määrata kindlaks püügikvoodid.
- 34 Seega tuleb hinnata, kas kõnealused meetmed või eeskirjad võimaldavad tõhusalt tagada, et asjaomased tegevused ei põhjusta mingisugust häirimist, millel võiks olla oluline mõju.
- 35 Eesmärkide dokumendi osas märgib Prantsuse Vabariik, et see ei sisalda otsekohaldatavaid õiguslikke meetmeid ja selle puhul on tegemist diagnoosimise vahendiga, mis võimaldab olemasolevate teaduslike andmete alusel pakkuda pädevatele asutustele välja meetmeid, mis võimaldavad elupaikade direktiivis esitatud kaitse-eesmärkide saavutamist. Prantsuse Vabariik lisab, et praegu on vaid poolte asjaomaste kaitsealade kohta koostatud kõnealune eesmärkide dokument.
- 36 Seetõttu ei saa kõnealune eesmärkide dokument järjekindlalt tagada, et kõnealused tegevused ei põhjusta mingil juhul häirimist, mis võib oluliselt mõjutada nimetatud kaitse-eesmärke.

- 37 Eelkõige kehtib see järeldus sihtotstarbeliste meetmete kohta, mille eesmärk on asjaomasele kaitsealale sobivate keskkonnanõuete arvestamine, kuna need meetmed võetakse eesmärkide dokumendi alusel.
- 38 Kõnealustele tegevustele kohaldatavate üldiste eeskirjade osas tuleb sedastada, et kuigi sellised eeskirjad võivad tööpoolest vähendada olulise häirimise ohtu, välistavad nad selle täielikult vaid juhul, kui nad sätestavad kohustuse järgida elupaikade direktiivi artikli 6 lõiget 2. Samas ei väida Prantsuse Vabariik, et käesoleval juhul on asi nii.
- 39 Eeltoodust tulenevalt on Prantsuse Vabariik rikkunud elupaikade direktiivi artikli 6 lõikest 2 tulenevaid kohustusi, kuna on kehtestanud üldised õigusnormid, mille kohaselt kalastamine, vesiviljelus, jaht ja teised jahitegevused, mida teostatakse kehtivate seaduste ja õigusnormidega lubatud tingimustel ning neis kindlaks määratud aladel, ei kujuta endast tegevusi, mis on häirivad või võivad avaldada häirivat mõju.

Elupaikade direktiivi artikli 6 lõige 3

Esimene väide, mis puudutab selliste tagajärgede hindamismenetlusest vabastamist, mis võivad kaitsealale tekkida Natura 2000 lepingutes ette nähtud tööde, ehitustööde või planeeringute tõttu

— Poolte argumendid

- 40 Komisjon heidab ette, et code de l'environnement artikli L. 414-4 lõike I teine lõik ei võta nõuetekohaselt üle elupaikade direktiivi artikli 6 lõiget 3 osas, milles vabastatakse

elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 kohasest kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamise menetlusest pidevalt Natura 2000 lepingutes ette nähtud tööd, ehitustööd või planeeringud.

- 41 Prantsuse õiguse kohaselt sõlmitakse Natura 2000 lepingud „eesmärkide dokumendi rakendamiseks”, mis sisaldab vähemalt üht või mitut Natura 2000 lepingutele kohaldatavat tüüpspetsifikatsiooni, milles täpsustakse seda, kuidas lepingu alusel võetavad meetmed ellu viiakse, järgitav eesmärk ning asjaomased liigid ja elupaigad. Kuigi need lepingud peavad olema kooskõlas eesmärkide dokumendiga, ei tähenda see komisjoni arvates, et need sisaldavad vaid ala kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalikke meetmeid.
- 42 Prantsuse Vabariik möönab, et Natura 2000 lepingutega ette nähtud tööd, ehitustööd ja planeeringud on tagajärgede hindamise menetlusest välja jäetud ja ta leiab, et elupaikade direktiivi artikli 6 lõige 3 ei kohusta kõnealuste tööde, ehitustööde ja planeeringute puhul seda hindamismenetlust kohaldama, kuna need ei ohusta tema arvates kaitseala oluliselt.
- 43 Tegelikult sõlmitakse Natura 2000 lepingud code de l'environnement artikli L. 414-3 kohaselt eesmärkide dokumendi rakendamiseks ja on välistatud, et need võiksid olla vastuolus elupaikade ja liikide kaitse-eesmärkidega või sisaldada tegevusi, mis ei ole vajalikud kaitseala hea seisundi säilitamiseks.

— Euroopa Kohtu hinnang

- 44 Tuleb meenutada, et elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt tuleb iga kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju, asjakohaselt hinnata seoses tagajärgedega, mida see võib ala kaitse-eesmärkidele tekitada.

- 45 Vaidlust ei ole selles, et Natura 2000 lepingutes ette nähtud töid, ehitustöid või planeeringuid võib pidada kavadeks või plaanideks kõnealuse artikli 6 lõike 3 tähenduses.
- 46 Seega tuleb hinnata, kas Natura 2000 lepingutes ette nähtud tööd, ehitustööd või planeeringud on otseselt seotud ala kaitsekorraldusega, mistõttu ei ole nende jaoks loa andmist seotud kohustusega viia läbi elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 kohane tagajärgede hindamine.
- 47 Code de l'environnement artikli L. 414-3 lõikest I tuleneb, et Natura 2000 leping sõlmitakse „eesmärkide dokumendi rakendamiseks” ja et leping sisaldab „kohustuste kogumit kooskõlas juhiste ja meetmetega, mis on kehtestatud eesmärkide dokumendis, mis käsitleb Natura 2000 alade loomise aluseks olnud looduslike elupaikade ja liikide säilitamist ja vajaduse korral taastamist”.
- 48 Kõnealuse seadustiku artikli L. 414-2 lõike I esimese lõigu kohaselt määratletakse eesmärkide dokumendis eelkõige ala kaitsekorraldus ja säilitamis- või taastamismeetmed.
- 49 Prantsuse Vabariik väidab, et nende tagajärgede pidev hindamiskohustusest vabastamine, mis võivad tekkida Natura 2000 lepingutes ette nähtud tööde, ehitustööde või planeeringute tõttu elupaikade direktiivi artikli 6 lõikes 3 sätestatud kaitsealale, on õigustatud seetõttu, et kõnealuste lepingute ese on kaitsealale määratud säilitamise ja taastamise eesmärkide elluviimine, ja kõnealused tööd, ehitustööd või planeeringud on otseselt seotud asjaomase ala kaitsekorraldusega või selleks vajalikud.

- 50 Selline seisukoht kõneleb seega selle kasuks, et Natura 2000 lepingutes ette nähtud meetmed, millega soovitakse ellu viia säilitamise ja taastamise eesmärgi, on igal juhul ala kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalikud.
- 51 Sellegipoolest ei saa välistada, et kuigi nendes lepingutes ette nähtud tööde, ehitustööde või planeeringute eesmärk on mõne kaitseala säilitamine või taastamine, ei ole need samas kaitseala korraldusega otseselt seotud või selleks vajalikud.
- 52 Selles osas möönab Prantsuse Vabariik pealegi „olulise mõju” tingimuse ühesugust kohaldamist puudutava väite raames, et elupaikade säilitamise meetmed võivad osutada teatud elupaikadele kasulikuks, kuid tuua kaasa mõned muud tüüpi elupaikade halvenemise. Prantsuse Vabariik toob näiteks soolatootmise, mille tarbeks tööstusliku soolatootmise tiikide (*œillets*) rajamine toob kaasa rannikujärvedest elupaikade halvenemise isegi juhul, kui sellisel tegevusel võib olla ka kasulik keskkonda taastav mõju tänu teatud tüüpi lodude korrashoiule.
- 53 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 71 õigesti märgib, võib Natura 2000 võrgustike raames kaitse- ja taastamisesmärkide kehtestamise puhul olla seetõttu nõutav erinevate eesmärkide vaheliste konfliktide lahendamine.
- 54 Elupaikade direktiivi kaitse-eesmärkide elluviimise täielikuks tagamiseks on seega vaja, et vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 3 hinnatakse iga kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik ja mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju, individuaalselt seoses tagajärgedega, mida see võib ala kaitse-eesmärkidele tekitada.

- 55 Seetõttu ei saa elupaikade direktiivi artikli 6 lõiget 3 silmas pidades lugeda piisavaks vaid seda, et Natura 2000 lepingud on kaitse-eesmärkidega kooskõlas, kui neis lepingutes ette nähtud tööd, ehitustööd ja planeeringud vabastatakse pidevalt nende tõttu kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamisest.
- 56 Seega on Prantsuse Vabariik rikkunud elupaikade direktiivi artikli 6 lõikest 3 tulenevaid kohustusi, kuna ta vabastab pidevalt Natura 2000 lepingutes ette nähtud tööd, ehitustööd ja planeeringud kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamisest.

Teine väide, mis puudutab tegevusi, mille jaoks ei ole luba vaja

— Poolte argumendid

- 57 Komisjon märgib, et code de l'environnement artikli L. 414-4 lõike I esimene lõik ei ole kooskõlas elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3 osas, milles selle kohaselt nimetatud direktiivi sätte kohase kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamise menetluse peab läbi viima vaid toimingute puhul, mis vajavad haldusametuse luba või heakskiitu. Kõnealust menetlust ei viida läbi kavade või projektide puhul, millele kohaldatakse teavitamiskorda. Need kavad või projektid võivad kaitse-eesmärke silmas pidades avaldada kaitsealale olulist mõju, mis on nimetatud direktiivi artikli 6 lõike 3 kohaldamise otsustav tingimus.
- 58 Prantsuse Vabariik ei vaidlusta selle etteheite põhjendatust ja piirdub viitega õigusaktide muudatustele, mida ta on teinud, et viia õigusaktid kooskõlla ühenduse õigusaktidega; muudatused kehtestas 1. augusti 2008. aasta loi n° 2008-757 relative à la

responsabilité environnementale et à diverses dispositions d'adaptation au droit communautaire dans le domaine de l'environnement (seadus nr 2008-757 keskkonnavastutuse ja erinevate sätete kohandamise kohta ühenduse õigusega keskkonna valdkonnas; *JORF* nr 179, 2.8.2008, lk 12361).

— Euroopa Kohtu hinnang

- 59 Tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et rikkumise olemasolu peab hindama selle olukorra alusel, mis on liikmesriigis põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpus ning et hilisemaid muudatusi ei saa Euroopa Kohus arvesse võtta (vt 25. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-504/06: komisjon vs. Itaalia, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 60 Käesoleval juhul ei ole Prantsuse Vabariik vaidlustanud seda, et käsitletava siseriikliku õigusnormiga ei olnud põhjendatud arvamuses ette nähtud tähtaja lõppemise kuupäevaks, st 15. veebruariks 2007, seega enne seaduse nr 2008-757 vastuvõtmist elupaikade direktiivi artikli 6 lõiget 3 nõuetekohaselt üle võetud.
- 61 Neil asjaoludel ei ole vaja hinnata seaduse nr 2008-757 vastavust elupaikade direktiivile, vaid piisab, kui nentida, et nimetatud seadus võeti vastu pärast põhjendatud arvamuses esitatud tähtaega.
- 62 Järelikult on Prantsuse Vabariik rikkunud elupaikade direktiivi artikli 6 lõikest 3 tulenevaid kohustusi, kuna vabastab pidevalt tööde, ehitustööde ja planeeringute, millele kohaldatakse teavitamiskorda, programmid ja projektid kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamismenetlusest.

Kolmas väide, mis käsitleb alternatiivsete lahenduste hindamata jätmist

— Poolte argumendid

- 63 Komisjon heidab ette, et code de l'environnement artikli R. 414-21 lõike III punkt 1 ei nõua, et taotleja esitaks elupaikade direktiivi artikli 6 lõikes 3 ette nähtud kaitsealale tekkida võivate tagajärgede asjakohase hindamise raames kava või projekti teostamiseks kasutatavate alternatiivsete lahenduste kirjelduse. Tegelikult peab see hinnang esiteks sisaldama erinevate alternatiivsete lahenduste kirjeldust, mida hinnati, ja nende lahenduste poolt kaitsealale avaldatava mõju analüüsi, ning teiseks peavad ametiasutused enne kõnealuse artikli 6 lõike 3 alusel otsuse tegemist alternatiivseid lahendusi analüüsima, isegi kui puudub oht kaitseala terviklikkusele.
- 64 Komisjon leiab, et selleks, et kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamise raames oleks tagatud alternatiivsete lahenduse hindamine, ei piisa vaid taotleja kohustusest esitada põhjused, miks ei eksisteeri teist rahuldavat lahendust kava või projekti teostamiseks. Prantsuse õigusnormid ei ole seega kooskõlas elupaikade direktiivi artikli 6 lõikest 3 tuleneva kohustusega kontrollida alternatiivsete lahenduste puudumist.
- 65 Prantsuse Vabariik märgib, et vaidlustatud sättega on elupaikade direktiivi artikli 6 lõige 3 nõuetekohaselt siseriiklikusse õigusesse üle võetud. Lisaks toovad Prantsuse õigusnormid tegelikult kaasa selle, et taotleja analüüsib, kirjeldab ja kaardistab alternatiivsed lahendused ning selgitab ala kaitse-eesmärke silmas pidades iga lahenduse eeliseid ja puudusi.
- 66 Prantsuse Vabariik täpsustab igasuguste kahtluste kõrvaldamiseks, et igal juhul näevad seaduse nr 2008-757 rakendusdekreedid sõnaselgelt ette taotleja kohustuse kirjeldada alternatiivseid lahendusi.

— Euroopa Kohtu hinnang

- 67 Käsitletavas väites toob komisjon esile, et elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 alusel läbi viidav asjakohane hindamine peab hõlmama ka alternatiivsete lahenduste hindamist.
- 68 Selles osas tuleb sedastada, et see väide põhineb elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 vales tõlgendusel nii asjakohase hindamise mõiste kui ka menetlusetapi osas, mille raames tuleb alternatiivsete lahenduste hindamine läbi viia.
- 69 Esiteks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt kõnealusele alale tekkivate tagajärgede asjakohane hindamine tähendab tegelikult seda, et parimatest teadussaavutustest lähtudes tuleb teha kindlaks kõik kava või projekti aspektid, mis eraldi või koos muude kavade või projektidega võivad avaldada mõju asjaomase ala kaitse-eesmärkidele (eespool viidatud kohtuotsused Waddenvereniging ja Vogelbeschermingsvereniging, punkt 54, ja komisjon *vs.* Iirimaa, punkt 243). Selline hindamine ei hõlma seega kava või projekti alternatiivide hindamist.
- 70 Teiseks tuleb märkida, et kava või projekti alternatiivsete lahenduste hindamise kohustuse suhtes ei kohaldata elupaikade direktiivi artikli 6 lõiget 3, vaid hoopis nimetatud artikli lõiget 4 (vt selle kohta 14. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-441/03: komisjon *vs.* Madalmaad, EKL 2005, lk I-3043, punkt 27 jj).
- 71 Vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 4 saab tegelikult nimetatud artikli 6 lõike 4 kohase hindamise, mis puudutab eelkõige alternatiivsete lahenduste puudumist, viia läbi vaid siis, kui kõnealuse direktiivi artikli 6 lõike 3 alusel läbi viidud

tagajärgede hindamise tulemused on negatiivsed ning juhul, kui kava või projekt tuleb üldiste huvide seisukohast eriti mõjuvatel põhjustel siiski ellu viia (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Madalmaad, punktid 26 ja 27).

- 72 Pärast elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 3 kohast tagajärgede hindamist ja kui selle hindamise tulemused on negatiivsed, on pädevatel ametiasutustel võimalus kas kavale või projektile loa andmisest keelduda või lubada seda elupaikade direktiivi artikli 6 lõike 4 alusel, kui selles sätestatud tingimused on täidetud (vt 26. oktoobri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-239/04: komisjon vs. Portugal, EKL 2006, lk I-10183, punkt 25, ja eespool viidatud kohtuotsus Waddenvereniging ja Vogelbeschermingsvereniging, punktid 57 ja 60).
- 73 Kirjeldatud tingimustel ei saa elupaikade direktiivi artikli 6 lõikes 4 sätestatud alternatiivsete lahenduste hindamine olla tegur, mida pädevad siseriiklikud asutused on kohustatud arvestama kõnealuse direktiivi artikli 6 lõikes 3 sätestatud asjakohase hindamise läbiviimisel (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Madalmaad, punkt 28).
- 74 Seetõttu ei ole põhjendatud komisjoni väide, et code de l'environnement artikli L. 414-21 lõike III punkt 1 ei ole selles osas kooskõlas elupaikade direktiivi artikli 6 lõikega 3.
- 75 Järelikult ei saa kõnealuse väitega nõustuda.

76 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb sedastada, et kuna Prantsuse Vabariik

- on esiteks kehtestanud üldised õigusnormid, mille kohaselt kalastamine, vesiviljelus, jaht ja teised jahitegevused, mida teostatakse kehtivate seaduste ja õigusnormidega lubatud tingimustel ning neis kindlaks määratud aladel, ei kujuta endast tegevusi, mis on häirivad või võivad avaldada häirivat mõju, ja
- teiseks vabastab pidevalt Natura 2000 lepingutes ette nähtud tööd, ehitustööd ja planeeringud kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamismenetlusest ning
- vabastab pidevalt tööd, ehitustööd ja planeeringud, millele kohaldatakse teavitamiskorda, kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamismenetlusest,

siis on Prantsuse Vabariik rikkunud elupaikade direktiivi artikli 6 lõigetest 2 ja 3 tulevaid vastavaid kohustusi.

Kohtukulud

77 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kodukorra artikli 69 lõike 3 alusel võib Euroopa Kohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, eelkõige kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.

78 Käesoleval juhul tuleb arvestada asjaoluga, et Euroopa Kohus ei nõustu komisjoni teatud väidetega.

79 Seetõttu tuleb Prantsuse Vabariigilt mõista välja kaks kolmandikku kohtukuludest ja komisjonilt üks kolmandik kohtukuludest.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. Kuna Prantsuse Vabariik

- **on esiteks kehtestanud üldised õigusnormid, mille kohaselt kalastamine, vesiviljelus, jaht ja teised jahitegevused, mida teostatakse kehtivate seaduste ja õigusnormidega lubatud tingimustel ning neis kindlaks määratud aladel, ei kujuta endast tegevusi, mis on häirivad või võivad avaldada häirivat mõju, ja**

- **teiseks vabastab pidevalt Natura 2000 lepingutes ette nähtud tööd, ehitustööd ja planeeringud kaitsealale tekkida võivate tagajärgede hindamismenetlusest ning**

- **vabastab tööd, ehitustööd ja planeeringud, millele kohaldatakse teavitamiskorda, hindamismenetlusest,**

siis on Prantsuse Vabariik rikkunud nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta artikli 6 lõigetest 2 ja 3 tulenevaid vastavaid kohustusi.

2. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

3. Mõista Prantsuse Vabariigilt välja kaks kolmandikku kohtukuludest. Mõista Euroopa Komisjonilt välja üks kolmandik kohtukuludest.

Allkirjad